

Tariffnemndas vedtak 23. september 2016 om fortsatt allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge 2016-2018

Dato: 27.10.2016

Protokoll 1/2016

[Protokollen kan også lastes ned her](#) (PDF)

Innledning

Saken gjelder videreføring av allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser. Det vises til forskrift om tariffavtale for byggeplasser 27. november 2014 nr. 1482. Tariffnemnda har mottatt til behandling LOs begjæring av 24. mai 2016 om fortsatt allmenngjøring av Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB). Nemnda hadde begjæringen til behandling i møte 17. juni 2016 og besluttet å sende saken på høring. I møte 23. september 2016 fattet nemnda vedtak om fortsatt allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge.

I begjæringen viser LO til at det fortsatt er stor aktivitet i byggenæringen. Det pågår store byggeoppdrag i privat og offentlig regi, og det forventes også økt aktivitet og flere offentlige anbud. Dette vil føre til et enda større innslag av utenlandsk arbeidskraft. Samtidig er det ifølge LO fremdeles klart at bransjen sliter med useriøsitet og sosial dumping. I begjæringen er det videre fremholdt at «svart» arbeid er et stadig økende problem i privatmarkedet i byggenæringen. LO viser til at Forskningsstiftelsen FAFO gjennom rapporten «Privatmarkedet i byggenæringen, usynlig arbeidsmarked i de tusen hjem» har dokumentert dette. Rapporten avdekker at svært mange nordmenn er involvert i den svarte økonomien og at arbeidsinnvandrere er overrepresentert blant dem som jobber svart. Dette viser at useriøse bedrifter er i ferd med å overta stadig større andeler av privatmarkedet innen byggenæringen. I begjæringen viser LO videre til at Arbeidstilsynet har utarbeidet en statistikk som gjelder tilsyn mot sosial dumping innen byggenæringen i perioden 2014 – 2015. Det fremholdes at statistikken viser at det fortsatt er avvik på en rekke kontrollpunkter, herunder på kontrollpunktet om virksomheten som er hovedleverandør har systemer og rutiner for å påse at lønns- og arbeidsvilkår er i tråd med gjeldende allmenngjøringsforskrift. I begjæringen har LO bedt Tariffnemnda fastsette retningslinjer med sikte på å forhindre omgåelser med

bestemmelsen om dekning av utgifter til reise, kost og losji. Etter LOs syn vil slike retningslinjer kunne forenkle Arbeidstilsynets kontroll med at bestemmelsen etterleves.

Høringsrunden

LOs begjæring om fortsatt allmenngjøring ble sendt på høring 30. juni med svarfrist 9. september. *LO* hadde ingen merknader utover det som er anført i begjæringen.

NHO opplyser i sitt høringssvar at de er kjent med at det fortsatt foreligger utfordringer i deler av byggebransjen, og ser at den faktiske situasjonen ikke stiller seg vesentlig annerledes enn ved tidligere begjæringer om forlengelse av forskriften. *NHO* støtter ikke LOs anmodning i begjæringen om å fastsette retningslinjer for tolkningen av forskriftens bestemmelser om dekning av utgifter til reise, kost og losji etter mønster av FOB kapittel 7. En forskriftsfesting av momenter i denne sammenheng vil lett medføre at retningslinjene blir ansett som rettslige minstevilkår, noe som ifølge *NHO* gjør den konkrete helhetsvurderingen statisk og mindre fleksibel.

Byggenæringens Landsforening (BNL) støtter *NHO*s høringssuttalelse. *BNL* vil sterkt motsette seg at Tariffnemnda fastsetter retningslinjer om dekning av utgifter til reise, kost og losji med utgangspunkt i overenskomstbestemmelser. *BNL* viser til at det ligger til partene å forvalte og praktisere overenskomstene og at det er partene som har tolkningsmonopol på forståelsen.

Arbeidstilsynet viser i sitt høringssvar til at de har gjennomført 3600 tilsyn i byggebransjen i perioden 2014 til august 2016. *Arbeidstilsynet* opplyser om hyppige avvik knyttet til allmenngjøringsregelverket. Det føres flest tilsyn med om lønnsutbetaling er i samsvar med allmenngjort tariffavtale. På dette området er avviksgraden 21 prosent. Av 3169 tilsyn er det fattet vedtak om tvangsmulkt i 84 tilfeller og vedtak om stans som pressmiddel i 129 tilfeller. Det gjøres færre tilsyn med overholdelse av forskriftens bestemmelse om reise- kost og losji. I slike saker er avviksgraden 29 prosent. Av 1043 tilsyn er det fattet vedtak om tvangsmulkt i 15 tilfeller og vedtak om stans som pressmiddel i 31 tilfeller. *Arbeidstilsynet* mener at disse tilsynsregistreringene, samt det forhold at det rutinemessig må tas i bruk pressmidler i oppfølgingen av reaksjoner, i sum viser at det fortsatt er behov for allmenngjøring i byggebransjen. Når det gjelder spørsmålet om behov for retningslinjer knyttet til bestemmelsene om reise, kost og losji, anfører *Arbeidstilsynet* at regelverket ikke er tilpasset situasjonen i bransjen og at bestemmelsen er meget vanskelig å håndheve i praksis. *Arbeidstilsynet* støtter forslaget om å presisere regelverket, men mener at det av informasjonshensyn bør gjøres i forskrifts form, og ikke i retningslinjer som vil ha en uklar rettslig status.

Petroleumstilsynet har en merknad knyttet til forskriftens virkeområde. Petroleumstilsynet har ved tilsyn erfart at omfangsbestemmelsen i forskriften § 2 er uklar. Tilsynet er gjort kjent med at opplistingen av fagområder ikke gjelder ved alle virksomheter da tariffpartene har avtalt at arbeidstakere ved enkelte bedrifter skal overføres til et annet tariffområde. Det er etter tilsynets vurdering uklart hvilken betydning dette får for virkeområdet i allmenngjøringsforskriften. Petroleumstilsynet ber om at forskriftens virkeområde klargjøres på dette punkt. Når det gjelder spørsmålet om å fastsette retningslinjer for praktisering av forskriftens bestemmelse om dekning av utgifter til reise, kost og losji, opplyser Petroleumstilsynet at det er vanskelig å føre tilsyn med bestemmelsen, bl.a. fordi det er komplisert å dokumentere om en arbeidstaker pendler frivillig eller ikke. Petroleumstilsynet foreslår at forskriften § 6 endres slik at det settes krav til en *skriftlig* avtale for dekning av reise, kost og losji, da dette vil kunne bidra til at arbeidstakerne bedre vet hva de har krav på. *Finansdepartementet* har inngitt en felles høringsuttalelse for allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene, Industrioverenskomsten/VO-delen i skips- og verftsindustrien og Fellesoverenskomsten for byggfagene. Finansdepartementet viser til at allmenngjøring av tariffavtaler skal motvirke svært lave lønninger i en del bransjer. Studier tyder på at allmenngjorte avtaler har dempet den lønnsreducerende effekten av økt arbeidsinnvandring, og har løftet en del lavlønte over den lovfestede minstesatsen. Samtidig har allmenngjøringsordningen noen problematiske sider, herunder at den kan øke kostnadsnivået i virksomhetene. Særlig i bransjer med liten avtaledkning, kan allmenngjøring bidra til at lønnsnivået for uorganiserte bedrifter øker, også for norske arbeidstakere. Høyere lønnsnivå betyr isolert sett lavere lønnsomhet og redusert etterspørsel etter både norske og utenlandsk arbeidstakere. Det kan særlig ramme arbeidstakere med lav produktivitet, og særlig i perioder der konjunktorene er svake. Det har vi sett tegn til den senere tiden, med klart høyere ledighet for arbeidsinnvandrere enn for majoritetsbefolkningen. Finansdepartementet skriver at det er viktig at Tariffnemnda har en helhetsvurdering av de enkelte sakene, der ønsker om videreføring veies opp mot eventuelle uheldige konsekvenser for allmenngjøring.

Justis- og beredskapsdepartementet og *Utenriksdepartementet* har ingen merknader.

Videreføring av allmenngjøring - Tariffnemndas vurderinger

Tariffnemnda finner ut fra en samlet vurdering av dokumentasjonen av forholdene i bransjen som er lagt fram i LOs begjæring 24. mai 2016 og dokumentasjonen fremkommet i høringsrunden at vilkårene for allmenngjøring er til stede. Nemnda har særlig lagt vekt på Arbeidstilsynets beskrivelse av forholdene i bransjen. Arbeidstilsynet har i perioden 2014 –

august 2016 funnet avvik i 1 av 5 tilsyn der lønnsutbetaling i samsvar med allmenngjøringsforskriften har blitt kontrollert, og har i en betydelig andel tilsyn måttet ta i bruk pressmidler for å følge opp reaksjoner.

Spørsmålet om å fastsette retningslinjer for anvendelsen av forskriften § 6 om utgiftsdekning – Tariffnemndas vurdering

I begjæringen har LO bedt om at Tariffnemnda i sitt vedtak fastsetter retningslinjer med sikte på å forhindre omgåelser, og som forenkler Arbeidstilsynets kontroll med at bestemmelsen om dekning av utgifter til reise, kost og losji etterleves. I høringsrunden ba Tariffnemnda særskilt om høringsinstansenes syn på dette punktet i begjæringen.

Tariffnemnda har vurdert om det skal fastsettes retningslinjer for hvordan forskriften § 6 om dekning av utgifter til reise, kost og losji skal praktiseres med sikte på å motvirke omgåelser og lette tilsynsmyndighetenes kontroll med at bestemmelsen etterleves. Slike retningslinjer vil typisk gå ut på at det gis veiledning om hvordan regelverket skal anvendes på ulike typetilfeller, for eksempel ved å angi momenter eller kriterier som den konkrete vurderingen skal bygge på.

Arbeidstilsynets beskrivelse av problemstillingen i høringssvaret viser at variasjonen av praktiske situasjoner der det blir spørsmål om regelen kommer til anvendelse er stor.

Tariffnemnda som organ besitter ikke tilstrekkelig kunnskap om de faktiske forhold til å kunne avgjøre når og hvordan reglene skal komme til anvendelse i ulike konkrete situasjoner. Dette faller utenfor Tariffnemndas rolle, som er å fastsette forskrifter. De konkrete vurderingene og avveiningene må foretas av tilsynsmyndighetene som må tolke forskriftene i tråd med de hensyn som ligger bak reglene. Det vises også til at en opplisting av momenter eller kriterier i vedtaket ofte vil kunne føre til mindre fleksibilitet for tilsynsmyndighetene når reglene skal anvendes i praksis. Etter nemndas vurdering vil detaljerte retningslinjer ikke nødvendigvis løse tilsynsmyndighetenes håndhevingsproblemer, men vil også kunne bidra til å skape nye uavklarte situasjoner.

Tariffnemnda er også oppmerksom på at tariffpartene er uenige om forståelsen av tariffavtalen på punkter som er relevante for tolkningen av forskriftens regel om dekning av utgifter til reise, kost og losji. Nemnda bør dessuten være tilbakeholden med å tolke bestemmelser og termer i tariffavtalene, for ikke å gripe inn i tariffpartenes fortolkning av tariffavtalen. På denne bakgrunn finner Tariffnemnda at det ikke er hensiktsmessig å fastsette nærmere retningslinjer for anvendelsen av forskriften § 6 om dekning av utgifter til reise, kost og losji.

Nemnda legger for øvrig til grunn at bestemmelsen i forskriften om dekning av utgifter til reise, kost og losji er i samsvar med EØS-retten. Nemnda viser til Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2013 s. 258 (Verftssaken), og at den rettslige situasjonen ikke har endret seg siden den gjeldende forskriften om allmenngjøring av tariffavtale på byggeplasser i Norge ble vedtatt. Tariffnemnda er kjent med ESAs synspunkter og tar dem i betraktning i vurderingen av grunnlaget for hvert enkelt allmenngjøringsvedtak. Nemnda fatter sine vedtak innenfor rammene av det rettskildet bildet nemnda til enhver tid finner bindende for nemndas kompetanse. For øvrig vises det til den vurderingen som framgår av allmenngjøringsvedtaket fra 24. april 2013 om dette temaet.

Unntak fra allmenngjøringforskriftenes virkeområde

Tariffnemnda har blitt gjort oppmerksom på at det kan være uklart hvordan forskriftenes virkeområdebestemmelse skal forstås i situasjoner der tariffpartene har blitt enige om å overføre grupper av virksomheter fra den tariffavtalen som ligger til grunn for forskriften til en annen tariffavtale. Problemstillingen er reist av tilsynsmyndighetene. Etter det Tariffnemnda har fått opplyst, oppstår imidlertid slike situasjoner nokså sjelden.

Tariffpartene står i utgangspunktet fritt til foreta slike disposisjoner.

Allmenngjøringsforskrifter bygger alltid på en tariffavtale, og det er etablert praksis at ved tvil om tolkningen av forskriften skal det ses hen til den underliggende tariffavtalen. På denne bakgrunn er det Tariffnemndas vurdering at partenes felles beslutninger om hvem tariffavtalen skal gjelde for, også må få betydning for allmenngjøringsforskriftenes virkeområde.

Tariffnemnda legger derfor til grunn at dersom en arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjon med innstillingsrett beslutter at arbeidstakere ved bestemte bedrifter skal få sine lønns- og arbeidsvilkår regulert av en annen tariffavtale enn den som lå til grunn for forskriften da denne trådte i kraft, vil allmenngjøringsvedtaket ikke lenger komme til anvendelse for de arbeidstakere som omfattes av overføringen til annen tariffavtale. Det legges til grunn at arbeidstakere som omfattes av overføring til en annen tariffavtale i forskriftenes virketid, i praksis vil være sikret tilnærmet likeverdige lønns- og arbeidsvilkår som tidligere.

For at tilsynsmyndighetene skal kunne føre tilsyn med forskriften på en effektiv måte, må de gjøres kjent med tariffpartens beslutninger om å overføre grupper fra en tariffavtale til en annen. Partene bør derfor umiddelbart underrette de aktuelle tilsynsmyndighetene om slike beslutninger.

Tariffnemndas vedtak

Med hjemmel i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler mv. har Tariffnemnda truffet vedtak om videreføring av allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge og fastsatt ny forskrift.

Tariffnemndas vedtak innebærer at forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser 27. november 2014 nr. 1482 om delvis allmenngjøring av videreføres uendret, men med justerte lønnssetser.

For nærmere omtale og begrunnelse for forskriften for øvrig vises til Tariffnemndas opprinnelige vedtak 21. november 2006 om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge.

Oslo, 23. september 2016

Johan Kr. Øydegard

Steinar Holden

Giuditta Cordero-Moss

Knut Bodding

Margrethe Meder

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge

Fastsatt av Tariffnemnda 23. september 2016 med hjemmel i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. (allmenngjøringsloven) § 5.

Kap. I. Innledende bestemmelser

§ 1. Grunnlaget for allmenngjøring

Denne forskriften er fastsatt på grunnlag av Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB) 2016–2018 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Byggenæringens Landsforening på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Fellesforbundet på den annen side.

§ 2. Hvem forskriften gjelder for

Forskriften gjelder for faglærte og ufaglærte arbeidstakere som utfører bygningsarbeid på byggeplasser.

Med faglært arbeidstaker menes en arbeidstaker med offentlig godkjent fag- eller svennebrev eller tilsvarende kompetanse som formelt kan likestilles med fag- eller svennebrev innenfor det fagfelt arbeidstaker utfører arbeid. Ufaglært arbeidstaker har ikke fag- eller svennebrev. Forskriften gjelder ikke for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak.

§ 3. *Virksomhetens ansvar*

Virksomhet som utfører arbeidsoppdrag i samsvar med § 2 har ansvar for at bestemmelsene i denne forskriften gjennomføres. Ansvaret gjelder for arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten.

Kap. II. Lønns- og arbeidsvilkår

§ 4. *Lønnsbestemmelser*

Arbeidstakere som utfører bygningsarbeid, jf. § 2, skal minst ha en lønn per time på:

a) For faglærte: kr. 193,60.

b) For ufaglærte uten bransjeerfaring: kr. 174,00.

For ufaglærte med minst ett års bransjeerfaring: kr. 181,50.

c) For arbeidstakere under 18 år: kr. 116,70.

§ 5. *Regulering av lønn i forskriftens virketid*

Tariffnemnda kan endre satsene i § 4 som følge av tariffrevisjoner.

§ 6. *Utgifter til reise, kost og losji*

For arbeidsoppdrag hvor overnatting utenfor hjemmet er nødvendig, skal arbeidsgiver etter nærmere avtale dekke nødvendige reiseutgifter ved arbeidsoppdragets begynnelse og slutt, og for et rimelig antall hjemreiser.

Før arbeidsgiver sender arbeidstaker på oppdrag utenfor sitt hjemsted, skal det være avtalt ordninger vedrørende kost og losji. Arbeidsgiver skal som hovedregel sørge for kost og losji, men fast diettsats, betaling etter regning, e.l. kan avtales.

§ 7. *Arbeidstøy*

Arbeidsgiver holder nødvendig arbeidstøy og vernefottøy tilpasset årstiden og arbeidsplassen.

Kap. III. Fravikelighet m.m.

§ 8. *Fravikelighet*

Forskriften kommer ikke til anvendelse dersom arbeidstaker samlet sett er omfattet av gunstigere lønns- og arbeidsvilkår i henhold til avtale eller etter det lands rett som ellers gjelder for arbeidsforholdet.

Kap. IV. Ikrafttreden m.m.

§ 9. Ikrafttreden, opphør og endringer

Forskriften trer i kraft straks.

Forskriften opphører å gjelde 1 måned etter at Fellesoverenskomsten for byggfag mellom LO og NHO 2016–2018 blir avløst av ny tariffavtale eller hvis Tariffnemnda treffer nytt vedtak om allmenngjøring av tariffavtalen, jf. allmenngjøringsloven § 7.

Forskrift 27. november 2014 nr. 1482 om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge oppheves straks.

Arbeids- og sosialdepartementet

RELATERT

- [Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge \(Lovdata\)](#)